

льних стандартів, існуючих в даному суспільстві. У першому випадку соціальні ризики виражають причини, за якими людина не може самостійно забезпечувати себе і свою сім'ю (втрата працездатності, безробіття, відсутність можливості працевлаштування) і втрата годувальника сім'ї. У другому випадку соціальний ризик пов'язаний з недостатнім рівнем індивідуального доходу для самозабезпечення. Він може проявлятися в абсолютному вираженні, коли особисті доходи не досягають рівня соціальних, або у відносному – зниженні душевого доходу в родині в зв'язку з народженням та вихованням дітей, змістом утриманців і непрацездатних членів сім'ї [2].

Що ж таке соціальний ризик: ймовірність, подія, небезпека або щось інше? В принципі можна зв'язати всі ці поняття наступним чином: якась подія, негативна в різному ступені для конкретного об'єкта в конкретних соціально-економічних умовах, може відбутися або не відбутися з певною ймовірністю, яку важко оцінити чи розрахувати, оскільки є непостійними а) умови, в яких події відбуваються, в тому числі фактори ризику, б) характеристики об'єкта ризику, в) технології управління соціальними ризиками, включаючи спеціальні (медичні, фінансові та ін.). У свою чергу, якщо розуміти під чинниками ризику будь які ендо- та екзогенні умови, що порушують цілісність і нормальне функціонування будь-якої системи, то і самі зміни умов (фактори ризику) також можуть бути соціальними ризиками або відображенням інших соціальних ризиків тощо.

З цієї точки зору цілком очевидно, що ризики загрожують людині протягом усього його життя: так, наприклад, народження, старіння і смерть є безумовно послідовними біологічними процесами, притаманними всьому живому, і безумовна послідовність їх настання в принципі не залежить від конкретної людини, однак об'єктивно-суб'єктивна складність навколишнього середовища (природного і соціального) створює передумови різноманітності прояву цих подій у часі і відчуттях як самого індивіда, так і його оточення.

Таким чином, оскільки людство як біологічний вид виживає виключно спільнотою, а людський спосіб виживання в природі носить особливий характер (людина пристосовує природу до себе, а не навпаки), то в людському суспільстві виникають і існують певні особливі, властиві тільки людському суспільству соціальні відносини, згідно з якими відбувається це пристосування.

Найбільш значущими в цьому плані завжди будуть як соціально-економічні відносини, оскільки саме вони, в умовах нестачі ресурсів, але незалежно від ступені розвитку конкретного суспільства, регламентують порядок виробництва, розподілу і споживання необхідних для підтримки життя людини і суспільства благ, так і соціально-культурні, в тому числі релігійні, оскільки в них створюються загальна і приватна системи цінностей.

Тому саме в процесі формування людського способу життя як способу взаємодії з природою і собі подібними, виникають додаткові ризики, які мають вже не чисто біологічну або фізичну, а соціально-обумовлену або соціальну природу. По мірі зростання ступеня невизначеності навколишнього соціального середовища внаслідок науково-технічного прогресу, поділу праці та глобалізації світового господарства, а також зростання ступеня прямої і непрямої залежності конкретного індивіда від дій і бездіяльності інших людей, все більше наростає критична для забезпечення безпеки людини (особистості) маса саме соціальних ризиків, розширюється сфера їх впливу, в яку потрапляють практично всі члени суспільства в той чи інший час.

Перелік посилань:

1. Надрага В. І. Соціальні ризики: сутність, аналіз, можливості впливу: монографія / НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. Київ: Сердюк В. Л., 2015. 329 с.

2. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків: кол. монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України; Держкомстат України, 2010. 496 с.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Н.Є. Кузьо

Н.С. Косар, канд. екон. наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

У сучасних умовах соціальна відповідальність виступає одним з важливих факторів успішної діяльності та розвитку підприємств на ринку. Наявність власних соціальних програм та соціальна активність – це одні з основних конкурентних переваг, що дозволяють покращити їх позиції на ринку та гарантують лояльне ставлення всіх зацікавлених осіб.

Згідно світового досвіду можна сформувати критерії, у відповідності до яких можна визначити організацію як соціально відповідальну, зокрема [1, с. 334, 2, с. 179-180]:

- добросовісну сплату податків;
- дотримання вимог міжнародного та вітчизняного законодавства;
- активну участь у реалізації благодійних і спонсорських проектів;
- розроблення та реалізацію програм захисту довкілля;
- підтримку місцевих громад;
- розроблення та продаж якісної продукції;
- реалізацію корпоративних заходів у сфері підвищення кваліфікації кадрів, охорони здоров'я та морального стимулювання працівників;
- створення оптимальних умов для праці та виплату стабільної зарплати;
- відсутність дискримінації у сфері працевлаштування;
- допомогу працівникам у складних життєвих ситуаціях;
- надання інформації про підприємство, його товари, їх склад, екологічний і соціальний вплив.

Вимог і стандартів соціальної відповідальності в Україні дотримуються великі холдингові компанії та промислові підприємства, що цінують власний імідж, проте вони визначають свою роль у дуже вузькому розумінні, асоціюючи її з вчасною сплатою податків у повному обсязі, дотриманням визначених законами зобов'язань перед суспільством і державою та проведення благодійних заходів. Про це свідчать також дані щодо динаміки приєднання українських компаній до Глобального договору ООН у сфері прав людини, трудових відносин, охорони навколишнього середовища та боротьби з корупцією, учасниками якого в Україні станом на 10 квітня 2018 р. є лише 62 організації зі 145, що приєдналися до нього протягом 2006-2017 рр. [3].

Оскільки заходи соціальної відповідальності вимагають від підприємств вкладення значних коштів, то держава має стимулювати до їх впровадження. Основними заходами, які сприятимуть розвитку соціальної відповідальності українськими компаніями зі сторони держави, є [4, с. 18]:

- пропаганда на рівні держави необхідності та сутності соціальної відповідальності організацій, її значення у формуванні іміджу на ринку;
- створення фонду на рівні держави із залученням коштів місцевих бюджетів з метою дофінансування соціальних проектів, що реалізуються приватними підприємствами;
- пропозиція надання різноманітних податкових пільг та розроблення заходів морального стимулювання для підприємств, що реалізують соціально значимі проекти;
- впровадження на національному рівні заходів обов'язкової соціальної звітності, яка необхідна організаціям для проведення котирування акцій на фондових біржах, приймання участі в державних тендерах, видачі певних ліцензій.

Успішна реалізація вітчизняними підприємствами заходів соціальної відповідальності у довгостроковій перспективі може гарантувати успіх та зростання прихильності споживачів. Прагнення підприємств до швидкого отримання короткострокових прибутків є основною перешкодою до реалізації заходів соціальної відповідальності в Україні.

Перелік посилань:

1. Сивак О.Б. Соціальна відповідальність в підприємницькій діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.Б. Сивак // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2012. – Вип. 1 (22). – С. 333-338.
2. Косар Н.С. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні / Н.С. Косар, В.М. Пилипенко, Н.Є. Кузьо // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Логістика»*. – 2014. – № 811. – С. 176-183.
3. *United Nations Global Compact* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unglobalcompact.org>.
4. Колосок А. Зарубіжний досвід соціальної відповідальності бізнесу та перспективи його застосування в Україні / А. Колосок // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. – 2015. – № 1. – С. 15-19.